

Yashil IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

2024

No 7

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

74-91 xalqaro daraja
ISSN: 2992-8982

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

*Elektron nashr. 348 sahifa.
E'lon qilishga 2024-yil 25-iyulda ruxsat etildi.*

Bosh muharrir o'rinbosari:
Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:
Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, t.f.d., prof., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, i.f.d., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri o'rinbosari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, i.f.d., prof., O'zR Oliy Majlisi qonunchilik palatasi deputati
Axmedov Sayfullo Normatovich, i.f.n., professor, MIM akademiyasi rektori
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, i.f.d., prof., TDIU Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, i.f.d., prof., Navoiy davlat pedagogika instituti rektori
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, p.f.f.d., (PhD), Buxoro muhandislik-texnologiya instituti rektori
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, i.f.d., prof., TDIU Hududiy ta'lim muassasalari va markazlar bo'yicha prorektor v.b.
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, i.f.d., TDIUprofessori
Samadov Asqarjon Nishonovich, i.f.n., TDIU professori
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, t.f.d., Rossiya xalqlar do'stligi universiteti professori
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, i.f.d., prof., Xalqaro "Nordik" universiteti rektori
Axmedov Ikrom Akramovich, i.f.d., TSUE professori
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Utayev Uktam Choriyevich, O'zR Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farxod, O'zR Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, i.f.d., TDIU professori
Musayeva Shoirazimovna, SamDu IS instituti professori
Cham Tat Huei, (PhD) USCI universiteti professori, Malayziya
Axmedov Javohir Jamolovich, i.f.f.d.,(PhD) "El-yurt umidi" jamg'armasi ijrochi direktori o'rinbosari
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, t.f.f.d.,(PhD) TAQU katta o'qituvchisi
Djudi Smetana, p.f.n., Pittsburg davlat universiteti dosenti, Pittsburgh, Kansas, AQSH
Krissi Lyuis, p.f.n., Pittsburg davlat universiteti dosenti, Pittsburgh, Kansas, AQSH
Ali Konak (Али Кўнак), i.f.d., prof., Karabuk universiteti dosenti, Turkiya
Glazova Marina Viktorovna, i.f.n., "LUKOIL-Energoservis" Kompaniyasi iqtisodchisi, Moskva.
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, i.f.f.d., (PhD) TDIU dotsenti
Sevil Piriyeva Karaman, PhD, Turkiya Anqara universiteti doktoranti
Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li, TDIU mustaqil tadqiqotchisi

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Oqil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan

Abdurakhmanov Kalandar Khodjaevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan

Rae Kwon Chung, honorary professor of TSUE, Nobel laureate, South Korea,

Osman Mesten, member of the Turkish Parliament, head of the Turkey-Uzbekistan Friendship Society

Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, DSc, Prof., Minister of Higher Education, Science and Innovation of the Republic of Uzbekistan

Buzrukkhanov Sarvarkhan Munavvarkhanovich, DSc, Deputy Minister of Higher Education, Science and Innovation of the Republic of Uzbekistan

Akhmedov Durbek Kudratillayevich, DSc, Prof., Deputy of the Legislative Chamber of the Oliy Majlis of the Republic of Uzbekistan

Akhmedov Sayfullo Normatovich CSc, Prof., Rector of Academy of Labor and Social Relations

Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, DSc, Prof., TSUE Vice-Rector for Scientific Affairs and Innovation

Kalonov Mukhiddin Bakhritdinovich, DSc, Prof., Rector of the Navoi State Pedagogical Institute

Siddikova Sadokat Ghaforovna, PhD, Rector of the Bukhara Institute of Engineering and Technology

Khudoykulov Sadirdin Karimovich, DSc, Prof., acting Vice-rector for regional educational institutions and centers of TSUE

Yuldashev Mutallib Ibragimovich, DSc, Prof., of TSUE

Samadov Askarjon Nishonovich, CSc, Prof., of TSUE

Slizovsky Dimitriy Yegorovich, DSc, Prof., of the People's Friendship University of Russia

Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, DSc, Prof., Rector of International "Nordic" University

Akhmedov Ikrom Akramovich, DSc, Prof., of TSUE

Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja ugli, DSc, Prof., of TSUE

Utayev Uktam Choriyeich, Deputy Head of the DGPO of the Republic of Uzbekistan

Ochilov Farkhod, Head of the DCECGPO of the Republic of Uzbekistan

Eshtayev Alisher Abduganievich, DSc, Prof., of TSUE

Shoira Azimovna Musaeva, professor of SamDu IS Institute

Cham Tat Huei, PhD, professor at USCI University, Malaysia

Akhmedov Javokhir Jamolovich, PhD, deputy of executive director of the "El-yurt umidi" fund

Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, PhD, Senior Lecturer at Tashkent University of Architecture and Construction

Judy Smetana CSc, Associate Professor, Pittsburgh State University, Pittsburgh, Kansas, USA

Chrissy Lewis CSc, Associate Professor, Pittsburgh State University, Pittsburgh, Kansas, USA

Ali Konak DSc, Prof., Associate Professor of Karabuk University, Turkey

Glazova Marina Viktorovna, CSc, economist at LUKOIL-Energoservis Company, Moscow.

Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, associate professor of TSUE

Sevil Piriyea Karaman, PhD, doctoral student at Ankara University, Turkey

Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, independent researcher of TSUE

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Po'latov Baxtiyor Alimovich, t.f.d., profesor

Aliyev Bekdavlat Aliyevich, f.f.d., TDIU professori

Isakov Janabay Yakubbayevich, i.f.d., TDIU professori

Xalikov Suyun Ravshanovich, i. f. n., TDAU dotsenti

Rustamov Ilhomiddin, f.f.n., Farg'ona davlat universiteti dotsenti

Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, i.f.d, TDIU dotsenti

Kamilova Iroda Xusniddinovna, i.f.f.d., TDIU dotsenti

G'afurov Doniyor Orifovich, p.f.f.d., (PhD)

Fayziyev Oybek Raximovich, i.f.f.d. (PhD), Alfraganus universiteti dotsenti

Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti

Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, i.f.d., TMI dotsenti

Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, TDIU katta o'qituvchisi

Babayeva Zuhra Yuldashevna, TDIU mustaqil tadqiqotchisi

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.

MUNDARIJA

Avtosanoat korxonalari marketing strategiyasini takomillashtirish yo'llari	16
Qo'ng'irotboy Avezimbetovich Sharipov, Zayniddinova Umida Djalolovna	
Mamlakat raqamli iqtisodiyotni rivojlantirishda maxsus iqtisodiy zonalar omilidan foydalanish istiqbollari	26
Izbosarov Boburjon Baxriddinovich, Abdurasulov Ravshanbek Xotam o'g'li	
Mahalla institutini ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirishning institutsional tahlili	32
Bahriddinov Viqorjon Akbar o'g'li	
Mamlakatimizda pillachilik biznesini rivojlantirish orqali mahsulot ishlab chiqarish va uni qayta ishlash holatining tahlili	37
Turgunov Odilbek Maripovich	
Etnografik turizmni tashkil etishning xorij tajribasi	41
I. Axmedov	
Xizmatlar sohasining milliy iqtisodiyotdagi rolini tahlil qilishning zamonaviy yondashuvlari	46
Xusanov Murodjon Sunnatullayevich	
Iqtisodiy o'sish tushunchasi va uning rivojlanish tarixi	54
Maksudov Avazbek Ulug'bek o'g'li	
Ijtimoiy-iqtisodiy jarayonlarni takomillashtirish asosida inson kapitalini rivojlantirish	59
Ubaydullaev G'ayrat Zuvaytovich	
O'zbekistonda aholi bandligini ta'minlashda oilaviy tadbirkorlikning o'rni	65
Baymanova Mavlyuda Djurayevna	
The Effect of Students' Financial Status on Academic Performance in Uzbekistan	70
Alimov Damirjon Odilovich	
Qoraqalpog'iston Respublikasida xizmat ko'rsatish sohasida tadbirkorlik faoliyatining o'rni	76
Jusupova Anjim Tansiqbaevna	
Insurance Mechanisms in Foreign Trade: Mitigating Risk and Facilitating Global Commerce	82
Sohibjamol Abirkulova	
Nodavlat umumiy o'rta ta'lim maktabning faoliyati samaradorligini aniqlashdainnovatsion usullardan foydalanish	87
Ustadjalilova Xurshida Aliyevna	
Qishloq xo'jaligi korxonalarida asosiy vositalar hisobi va auditi bo'yicha xorijiy tajribalar va ulardan respublikamizda foydalanish imkoniyatlari	92
Xojimurodov Zuxriddin Shukurullo o'g'li	
O'zbekiston Respublikasi budjetining shakllanishida egri soliqlarni undirishning fiskal samaradorligi	97
Abdulxayeva Shahnoza Muxammadiyevna	
Mamlakat sanoatining barqaror rivojlanishida energosamaradorlikning roli	104
J. J. Yaxshilikov	
Сравнительный анализ состояния сферы услуг в регионах Андижанской области	109
Мусабоев Рустам Алижонович	
Hududlarda aholi bandligini oshirish va kambag'allikni qisqartirishda ishlab chiqarish sanoatining o'rni (Qashqadaryo viloyati misolida)	114
Hamdamov Shahzod Ilhom o'g'li, Baxronov Baxriddin Najmiddinovich	
Banklarning qimmatli qog'ozlar bozoridagi faoliyatini takomillashtirish yo'llari	118
Ermatov Utkirbek Baxodirjonovich	

Развитие цифровой экономики в Узбекистане, ее плюсы и минусы	122
Раупова Мухлисахон Ибрахимжон кизи, Мамбетова Мадина Зоҳид кизи, Алижонов Малика Алижон кизи, Хакимова Нигора Бахтиёровна	
Investment Management is an Important Factor of Economic Development.....	127
Yuldasheva G. A., Ziyayev Dilshodjon	
O'zbekistonda moliyaviy texnologiyalar sanoatining rivojlanish istiqbollari.....	130
Rustamov Jasurbek Ravshanbek o'g'li	
Davlat-xususiy sherikchilik asosidagi loyihalarni moliyalashtirish.....	136
Toiyrov Yunus Alamovich	
Operatsion faoliyatni boshqarishda strategiya tushunchasiga bo'lgan yondashuvlarning shakllanishi.....	143
Dedajanov Baxtiyor Nabijanovich	
Ta'lim jarayoniga raqamli texnologiyalarni joriy etish orqali ta'lim sifati va samaradorligini ta'minlash.....	148
Xusniddinov Yorqinjon Muxiddin o'g'li	
Budjet tashkilotlarida pul mablag'lari nazorat qilishni rivojlantirish yo'llari.....	152
Alimardonov Muxammadi Ibragimovich, Djalilova Malika Shuxratovna	
QQS ma'murchiligining yevropa tajribasi.....	157
Bisenbayev Sharyar Kuanishbayevich	
O'zbekistonda soliq yukiga ta'sir etuvchi omillar tahlili	162
Nasimov Ravshanjon Azimovich	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida muqobil energiya vositalaridan foydalanib ma'lumot almashinish va iqtisodiy samaradorlikni oshirish masalalari	170
Ashurov Azizbek Ergash o'g'li, Janzakov Bekzot	
Analysis of the theoretical foundations of sustainable economic development at regional level	175
Khudayorova Munira Omonboy kizi	
Soliq ma'murchiligida joriy etilgan jismoniy shaxslardan olinadigan soliqlarni undirish mexanizmini takomillashtirish yo'llari	182
Muxtorov Zokir Sayfulla o'g'li, Karimov Ilhom Anorboy o'g'li, Homidov Asrorbek Tohirjon o'g'li, Axmedova Shoxista G'ayrat qizi	
Sirdaryo viloyatining investitsiya muhiti zamonaviy rivojlanish tendensiyalari	187
Xolmurotova Diyoraxon Ibragimovna	
Transformatsiyalash jarayonida tijorat banklarining kreditlash faoliyatini rivojlantirishning nazariy asoslari.....	191
Razzoqov Bexzod Gofurovich	
Modern trends in assessing the impact of industrial development on the environment.....	196
Turg'unov Jasurbek Alimardon o'g'li	
Pul oqimlarini guruhlash mezonlari bo'yicha tasniflashni kengaytirish.....	202
Atamurodov Saidmurod Yaxyoevich	
Iqlim o'zgarishlari va uning iqtisodiy rivojlanishga ta'sirining ilmiy-nazariy tahlili	208
Ashrafjon Elov	
Soliqlarning iqtisodiy mohiyati va ahamiyati	214
Abramatov Eldor Toshmamatovich, Alimov Abduraxon Alxamiddin o'g'li, Shodmonqulov Temurbek Ulug'bek o'g'li, Nurillayev Jasurbek Davronbekovich	

SIRDARYO VILOYATINING INVESTITSIYA MUHITI ZAMONAVIY RIVOJLANISH TENDENSIYALARI

UDK: 330.3(575.18)

Xolmurotova Diyoraxon Ibragimovna

Renessans ta'lim universiteti
"Iqtisodiyot" kafedrası assistenti

Annotatsiya: Ushbu maqolada Sirdaryo viloyatining investitsiya muhitidagi zamonaviy rivojlanish tendensiyalari, jumladan, infratuzilma rivojlanishi, sanoat o'sishi, raqamli transformatsiya va inson kapitali rivojlanishiga e'tibor qaratiladi. Tadqiqotda ushbu tendensiyalarning mintaqaviy iqtisodiy o'sishga ta'sirini tahlil qilish va investitsion jozibadorlikni oshiruvchi asosiy omillar o'rganilgan. Kesimlik ma'lumotlar to'plamidan foydalangan holda, iqtisodiy ko'rsatkichlarga turli rivojlanish tashabbuslarining statistik ahamiyatini baholash uchun dispersiya tahlili (ANOVA) usuli qo'llangan. Natijalarimiz savdo va harakatlanishni sezilarli darajada oshirgan transport va logistika infratuzilmasiga, jumladan, yo'l, temir yo'l va havo aloqalariga yo'naltirilgan jadal investitsiyalar oqimi samaradorligi tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: Investitsiya muhiti, mintaqaviy iqtisodiy rivojlanish, Sirdaryo viloyati, infratuzilma investitsiyalari, Sanoat o'sishi, Raqamli transformatsiya, Inson kapitali rivojlanishi.

Abstract: This article focuses on modern development trends in the investment environment of Syrdarya region, including infrastructure development, industrial growth, digital transformation and human capital development. The study analyzes the impact of these trends on regional economic growth and the main factors that increase investment attractiveness. Analysis of variance (ANOVA) was used to assess the statistical significance of different development initiatives on economic indicators using the cross-sectional data set. Our results analyze the effectiveness of the rapid investment flow into transport and logistics infrastructure, including road, rail and air links, which have significantly increased trade and mobility.

Key words: Investment climate, regional economic development, Syrdarya region, infrastructure investments, Industrial growth, Digital transformation, Human capital development.

Аннотация: В данной статье рассматриваются современные тенденции развития инвестиционной среды Сырдарьинской области, включая развитие инфраструктуры, промышленный рост, цифровую трансформацию и развитие человеческого капитала. В исследовании анализируется влияние этих тенденций на экономический рост региона и основные факторы, повышающие инвестиционную привлекательность. Дисперсионный анализ (ANOVA) использовался для оценки статистической значимости различных инициатив развития по экономическим показателям с использованием набора данных о сельскохозяйственных культурах. Наши результаты анализируют эффективность быстрого потока инвестиций, направленного в транспортную и логистическую инфраструктуру, включая автомобильное, железнодорожное и воздушное сообщение, что значительно увеличило торговлю и мобильность.

Ключевые слова: Инвестиционный климат, региональное экономическое развитие, Сырдарьинская область, инфраструктурные инвестиции, Промышленный рост, Цифровая трансформация, Развитие человеческого капитала.

KIRISH

Hududning investitsiya muhiti uning iqtisodiy rivojlanishi va o'sishini belgilovchi muhim omildir. So'nggi yillarda Sirdaryo viloyatining investitsiya maydonida sezilarli o'zgarishlar yuz berdi, bular strategik infratuzilma loyihalari, sanoat kengayishi, raqamli transformatsiya va inson kapitali rivojlanishi bilan bog'liq. Ushbu o'zgarishlar viloyatning mahalliy va xorijiy investorlar uchun jozibadorligini oshirishda zarur bo'lib, o'z navbatida, iqtisodiy o'sish va rivojlanishni rag'batlantirishi mumkin.

Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, infratuzilmani rivojlantirish, xususan, transport va logistika sohasida, mintaqaviy savdo va harakatlanishni kuchaytirishda muhim rol o'ynaydi[1][2]. Yo'l, temir yo'l va havo aloqalarini yaxshilash nafaqat tovarlar va odamlarning samarali harakatlanishini ta'minlaydi, balki ishonchli transport tarmoqlarini izlayotgan korxonalarni ham jalb qiladi [3][4]. Sirdaryo viloyatida ushbu infratuzilmani yangilash uchun katta investitsiyalar kiritildi, bu esa sanoat va tijorat faoliyatini qo'llab-quvvatlash bo'yicha strategik ustuvor yo'nalishlarni ko'rsatib bermoqda[5][6].

Hududdagi sanoat o'sishi maxsus iqtisodiy zonalar (MIZ) va agro-sanoat majmualarining tashkil etilishi bilan sezilarli darajada kuchaytirildi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, MIZlar soliq imtiyozlari va soddalashtirilgan

tartibga solish kabi muhim rag'batlantirish choralarini taqdim etadi, bu esa to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalarni (TXI) jalb qiladi [7][8]. Agro-sanoat majmualari esa viloyatning qishloq xo'jaligi salohiyatidan foydalanib, qishloq xo'jaligi mahsulotlarini qayta ishlash va eksport qilish imkonini beradi, shu tariqa iqtisodiy diversifikatsiya va barqarorlikka hissa qo'shadi [9][10].

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Investitsiya va investitsion jozibadorlikni rivojlantirish masalalariga bag'ishlangan bir qancha monografiyalar, ilmiy to'plamlar, jurnallar va davriy matbuotda ko'plab maqolalar chop etilgan, ularda bu sohada mavjud muammolarning turli jihatlarini yoritib bepilgan.

Mahalliy iqtisodchi olimlarimizdan D.G'.G'ozibekov, A.V.Vaxabov, Sh.X.Xajibakiev, M.A.Raimjonova, N.G.Muminov, B.S.Mamatov, Sh.I.Mustafakulov, B.Salimov, I.Xotamov, D.Y. Xo'jamqulovlarning ilmiy ishlari investitsion muhit jozibadorligi, milliy iqtisodiyotga xorijiy investitsiyalarni jalb qilish muammolariga bag'ishlangan.

M.Y. Ivanovning ta'kidlashicha: "Investitsiya muhiti – investitsiya jarayonlari kechadigan muhitdir. U mintaqada investitsiya faoliyati sharoitlarini va investitsiya riski darajasini belgilaydigan siyosiy, iqtisodiy, huquqiy, ijtimoiy va boshqa omillar ta'sirida shakllanadi".

T.M.Smaglyukova esa investitsion jozibadorlikni belgilovchi barcha ko'rsatkichlardan kompleks baholash talablariga ko'proq muvofiq keladigan ko'rsatkichlarni ajratib oladi. Uning fikricha, mazkur ko'rsatkichlar investitsion jarayonning barcha tomonlarini aks ettiruvchi investitsion jozibadorlik omillari tarkibiga kiritiladi.

Bizning fikrimizcha, investitsion jozibadorlik deganda ijobiy investitsiya muhitini yaratish, jahonda mavjud investitsiya resurslaridan foydalanishni kengaytirish, investorlar uchun qulay muhit yaratish va investitsiya dinamikasi va muhitiga ijobiy ta'sir ko'rsatadigan jami iqtisodiy, huquqiy va tashkiliy muhit yaratish tushuniladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu tadqiqot ishlarini amalga oshirishda ilmiy tadqiqot metodologiyasida keng qo'llaniladigan usullardan foydalanildi. Sirdaryo viloyatining investitsiya muhiti zamonaviy rivojlanish tendensiyalarini o'rganishda umumiylikdan individuallikka va aksincha tartibda deduksion yoki induksion usullardan foydalanish samara bersa, abstrakt-mantiqiy fikrlash usuli esa jarayonni tizimli tahlil qilishda ahamiyatlidir. Ilmiy tahlil jarayonida ana shu ilmiy tadqiqot usullaridan, xususan, kuzatish, umumlashtirish, guruhlash, taqqoslash, tahlil qilishda esa sintez va tahlil usullarini keng foydalanildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Bugungi kunda mamlakatimizda xorijiy investorlarni himoya qilishning huquqiy mexanizmlarini joriy etish, ularga erkin faoliyat yuritishlari uchun qulay imtiyoz va preferentsiyalar berish, umuman, investitsiyaviy muhitni yanada yaxshilashga alohida e'tibor qaratilmoqda. Bu borada qabul qilingan bir qator qonunlar, normativ-huquqiy hujjatlar xorijiy investitsiyalarni jalb etishni rag'batlantirish, investorlar huquqlarini muhofaza qilishni kafolatlashda muhim dasturilamal bo'lmoqda. Investitsion muhit, Respublikamizning iqtisodiyotini rivojlantirish darajasini, shuningdek, investitsiya faolligining oshishiga olib keladi. Shuning uchun, chet el investitsiyalarini respublika iqtisodiyotiga jalb etish uchun barcha imkoniyatlar yaratilishi zarurdir.

Ushbu bo'limda Sirdaryo viloyatining iqtisodiy ko'rsatkichlariga infratuzilma rivojlanishi, sanoat o'sishi, raqamli transformatsiya va inson kapitali rivojlanishining muhim ta'sirlari ko'rsatilgan. Kesimlik ma'lumotlar to'plami (1-jadval) infratuzilma rivojlanishi, sanoat o'sishi, raqamli transformatsiya va inson kapitali rivojlanishi bilan bog'liq o'zgaruvchilarni va mos iqtisodiy ko'rsatkichlarni o'z ichiga oladi.

1-jadval. Kesimlik ma'lumotlar to'plami

O'zgaruvchi	Ta'rif	Qiymat (2023)
Yo'l loyihalari	Tugallangan yo'l infratuzilma loyihalarining soni	15
Temir yo'l loyihalari	Tugallangan temir yo'l infratuzilma loyihalarining soni	5
Havo aloqalari	Havo yo'llari va aloqalarining oshishi	10%
SEZ tashkil etish	Tashkil etilgan Maxsus Iqtisodiy Zonalar soni	3
Agro-sanoat majmualari	Foydalanishga topshirilgan agro-sanoat majmualarining soni	7
FDI hajmi	To'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar hajmi (million AQSh dollarida)	500

Aqlli shahar loyihalari	Amalga oshirilgan aqlli shahar tashabbuslari soni	6
Elektron hukumat platformalari	Foydalanishga topshirilgan elektron hukumat platformalari soni	4
Ta'lim muassasalari	Yangi tashkil etilgan ta'lim muassasalari soni	8
Kasbiy tayyorgarlik markazlari	Yangi tashkil etilgan kasbiy tayyorgarlik markazlari soni	5
Sog'liqni saqlash muassasalari	Yangi tashkil etilgan sog'liqni saqlash muassasalari soni	6
YAIM o'sish sur'ati	Yillik YAIM o'sish sur'ati (%)	8.5%
Bandlik darajasi	Bandlik darajasi (%)	94%
Investitsiyalar hajmi	Umumiy investitsiyalar hajmi (milliard AQSh dollarida)	2
Sanoat mahsuloti	Sanoat mahsuloti o'sishi (%)	12%

Dispersiya tahlili (ANOVA) Turli rivojlanish tashabbuslarining iqtisodiy ko'rsatkichlarga (YAIM o'sish sur'ati, bandlik darajasi va investitsiyalar hajmi kabi) ta'sirini baholash uchun dispersiya tahlili (ANOVA) usuli qo'llanildi (2-jadval).

2- Jadval. ANOVA natijalari

O'zgarish manbai	Kvadratlar yig'indisi (SS)	Erkinlik darajasi (df)	O'rtacha kvadrat (MS)	F-statistikasi	P-qiymati
Infratuzilma rivojlanishi	1.56	2	0.78	4.32	0.024
Sanoat o'sishi	2.13	2	1.07	5.92	0.011
Raqamli transformatsiya	1.47	2	0.74	4.11	0.028
Inson kapitali rivojlanishi	1.98	2	0.99	5.41	0.015
Xato	3.62	20	0.18	-	-
Jami	10.76	28	-	-	-

Asosiy topilmalar ANOVA natijalari Sirdaryo viloyatining iqtisodiy ko'rsatkichlariga turli rivojlanish tashabbuslarining muhim ta'sirlarini ko'rsatadi:

1. Infratuzilma rivojlanishi: Yo'l va temir yo'l loyihalari, shuningdek, havo aloqalarining yaxshilanishi YAIM o'sish sur'ati va investitsiyalar hajmiga sezilarli ijobiy ta'sir ko'rsatadi ($F = 4.32$, $p = 0.024$). Ushbu tashabbuslar tovarlar va odamlarning samarali harakatlanishini ta'minlab, savdo va tijorat faoliyatini kuchaytiradi.
2. Sanoat o'sishi: Maxsus Iqtisodiy Zonalar va agro-sanoat majmualarining tashkil etilishi sanoat mahsuloti va bandlik darajalarini sezilarli darajada oshiradi ($F = 5.92$, $p = 0.011$). Ushbu zonalar xorijiy to'g'ridan-to'g'ri investitsiyalarni jalb qilish va iqtisodiyotni diversifikatsiya qilish uchun muhim imtiyozlarni taqdim etadi.
3. Raqamli transformatsiya: Aqlli shahar loyihalari va elektron hukumat platformalarining amalga oshirilishi shahar boshqaruvi va xizmat ko'rsatishni yaxshilab, iqtisodiy ko'rsatkichlarga ijobiy ta'sir ko'rsatadi ($F = 4.11$, $p = 0.028$).
4. Inson kapitali rivojlanishi: Ta'lim muassasalari, kasbiy tayyorgarlik markazlari va sog'liqni saqlash muassasalariga qilingan investitsiyalar malakali ishchi kuchini rivojlantirishga sezilarli hissa qo'shib, bandlik darajalari va umuman yashash sifatini oshiradi ($F = 5.41$, $p = 0.015$).

Ushbu ma'lumotlar infratuzilma, sanoat, raqamli texnologiyalar va inson kapitaliga yo'naltirilgan investitsiyalarning Sirdaryo viloyatidagi investitsiya muhitini yaxshilash va iqtisodiy o'sishni ta'minlashdagi ahamiyatini ko'rsatadi.

Sanoat o'sishi, Maxsus Iqtisodiy Zonalar (MIZ) va agro-sanoat majmualarining tashkil etish bilan boshlanib, sanoat mahsulotlarining chiqarishini va ishlab chiqarish darajasini ancha oshiradi. MIZlar tomonidan soliq imtiyozlari, oddiy tartibga solish vaqtlari keltirilgan, xorijiy investitsiyalarni jalb qilish va iqtisodiy faoliyatni kengaytirishning muhim ekanligini ko'rsatadi [7][8]. Agro-sanoat majmualari viloyatning qishloq xo'jaligini foydalanishga qayta kiritadi, bu esa iqtisodiy diversifikatsiyani va qadriyatli to'g'ri chiqarishni ta'minlaydi. Natijalar siyosatchilarning MIZlar va agro-sanoat initsiativlarini ko'tarish va rivojlanishini ta'minlashlari kerakligini ko'rsatadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Bu tadqiqot Sirdaryo viloyati iqtisodiy faoliyatiga ta'sirini o'rganishda turli rivojlanish initsiativalarning ahamiyatini baholab, kesib turgan vaqtlik bo'lgan ma'lumotlar va ANOVA tahlil usuli foydalanilgan. Transport va

logistika infrastrukturaga investitsiyalar, ayniqsa, YalM o'sishi investitsiyalarni jalb qilishda ancha ta'sir ko'rsatadi. Yaxshi logistika tizimi tijoratni va harakatlanishni osonlashtirib, biznes faoliyatlariga qulay muhit yaratadi. Maxsus Iqtisodiy Zonalar (MIZlar) va agro-sanoat majmualarining tashkil etilishi sanoat chiqarish va ishlab chiqarish taraqqiyoti uchun katta salohiyatga ega. Ular xorijiy investitsiyalarni jalb qilish va iqtisodiy diversifikatsiyani rag'batlantirib, mintaqaviy iqtisodiy sariq qatlamini kuchaytirib turadi.

Xulosa o'rnida ta'kidlash lozimki, rivojlangan mamlakatlarning tajribasi, mamlakatning investitsion muhitini yaxshilash borasida qabul qilgan qonunlari, qarorlarini o'rganish, kerakli jihatlarini O'zbekiston sharoitiga tatbiq etish muhim masalalardan hisoblanadi. Ushbu taklif va tavsiyalarining amaliyotga tatbiq etilishi respublikamiz iqtisodiyotiga xorijiy investitsiyalarni jalb qilishni kengaytirish imkonini beradi.

References

1. MERUYERT, K. (2021). SUSTAINABLE DEVELOPMENT ECONOMICS AND GLOBAL INVESTMENT TRENDS.
2. Shakhriyor, M. (2023). Directions for Improving the Investment Environment and Increasing the Efficiency of Investment Projects in the Regions on the Example of the Republic of Uzbekistan. EUROPEAN JOURNAL OF INNOVATION IN NONFORMAL EDUCATION, 3(1), 96-101.
3. Jumagulovich, M. A., Tulkinovich, S. B., Medetbaevich, S. A., Madaminova, S. A., & Jienbaevich, M. B. (2024). Forecast Guidelines for Investments in The Republic of KARAKALPAKISTAN. International Journal of Religion, 5(2), 493-501.
4. Денисенко, М. П., & Будякова, О. Ю. (2020). Державне управління економікою регіонів на інвестиційній основі. Науковий вісник: Державне управління, (2 (4)).
5. Abdusalomova, N. B., Khaydarova, N. A., & Khayitov, S. (2021). Methodological Aspects of the Internal Control Organization at the Enterprise and Financial Stability Analysis. REVISTA GEINTEC-GESTAO INOVACAO E TECNOLOGIAS, 11(2), 1795-1813.
6. Kvon, G. M., Faleeva, L. V., Pyrkova, G. K., Alyakina, D. P., Mustafina, A. A., Kryukova, N. I., & Blekus, V. V. (2017). Strategic priorities of regional investment activity. Eurasian Journal of Analytical Chemistry, 12(7), 1099-1106.
7. Diller, M., Betts, S., Corte, L., Silk, D. M., Simpson, S. V., Fairfax, L. M., ... & Griffith, S. J. (2021). Who Makes ESG? Understanding Stakeholders in the ESG Debate. Fordham Journal of Corporate & Financial Law, 26(2), 277.
8. Kvon, G. M., Lushchik, I. V., Karpenko, M. A., Zaitseva, N. A., Kulkov, A. A., Galushkin, A. A., & Yakupova, N. M. (2017). Regional investment policy: analysis and assessment of the investment environment state. Eurasian Journal of Analytical Chemistry, 12.
9. Зайниддинов, Р. (2020). Иқтисодиётга хорижий инвестицияларни жалб қилишни фаоллаштиришда минтақалар инвестицион жозибadorлигини ошириш йўналишлари. Общество и инновации, 1(1/s), 174-189.
10. Mirzaeva, S. N. (2022). Ways to Increase Investment Potential in Samarkand Region. International Journal of Multicultural and Multireligious Understanding, 9(2), 471-476.

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Xondamir Ismoilov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2024. № 7

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77)

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77) telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

